

СЛУЖБА ЗА ХАРМОНИЗАЦИЯ
ВЪВ ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР
(МАРКИ И ДИЗАЙНИ)

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ и ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ: ВЪЗПРИЯТИЕ, ОСВЕДОМЕНОСТ и ПОВЕДЕНИЕ

РЕЗЮМЕ

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ и ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ:
ВЪЗПРИЯТИЕ, ОСВЕДОМЕНОСТ и ПОВЕДЕНИЕ

Настоящото изследване представя резултати от количественото проучване, пригодно и съобразено с мненията, събрани по време на качествения етап и прегледа на литературата. Първата част от диагнозата показва, че европейските граждани до голяма степен подкрепят правата на интелектуална собственост (ПИС), като са убедени, че те са важен стълб в икономическата и социалната организация на тяхната държава и подкрепят свързаните с тях закони, както и прилагането им. Въпреки това резултатите показват и че макар и само една десета от европейците открито да признават, че са нарушавали интелектуалните права през последните 12 месеца, повече от една трета от тях толерират това поведение, когато погледнат на него субективно.

Парадоксът се дължи на факта, че тези две нагласи не се взаимоизключват. Голяма част от гражданите на ЕС изразяват силна подкрепа за интелектуалните права и все пак на лично ниво считат, че нарушаването на тези правила може да бъде обосновано с преодоляването на обстоятелства като ограничена покупателна способност или с протестирането срещу икономически модел, обусловен от пазарна икономика и привилегировани марки. Това очевидно противоречие подчертава разликата, която съществува между споделените принципи (които важат от гледна точка на обществото като цяло) и реалността на един прагматичен и вероятно по-егоцентричен индивидуален начин на живот.

Възможно е това разединение отчасти да произтича от липсата на разбиране относно стойността на интелектуалните права и на факта, че голямата част от европейците вярват, че защитата на интелектуалните права поначало не е в полза на потребители и граждани като тях самите, а по-скоро е в полза на бизнеса и артистичния елит. На въпроса „Кой има най-голяма полза от защитата на интелектуалните права“ само 11% от гражданите на ЕС посочват потребителите, а по-малко от 20% посочват малките и средните предприятия. От друга страна повече от 40% посочват големите дружества и известните артисти, а в по-малка степен и изобретателите като основните ползватели на защитата на интелектуалните права.

Следователно изглежда, че трябва да се положат усилия, за да се докаже стойността, която интелектуалната собственост внася в ежедневието на европейските граждани. Това важи особено много за по-младите поколения, а значително се различава при другите възрастови групи.

ОСНОВНИТЕ КОНСТАТАЦИИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО СА СЛЕДНИТЕ:

I – ЕВРОПЕЙЦИТЕ ОДОБРЯВАТ ПРИНЦИПИТЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Европейците одобряват ИС като основен компонент на икономическата и социалната организация на своята държава. Те демонстрират широко одобрение на ИС, считайки ги както за законен начин за възнаграждаване на творческата дейност, така и за начин за подобряване и гарантиране на качеството на продуктите и услугите.

- 96% от гражданите на ЕС се съгласяват, че е важно изобретателите, творците и изпълнителите могат да защитават правата си и да получават заплащане за своята работа
- 86% от гражданите на ЕС се съгласяват, че защитата на интелектуалната собственост е важна, защото допринася за подобряването и гарантирането на качеството на продуктите и услугите

Гражданите на ЕС също така в голяма степен признават важната роля на интелектуалната собственост в иновациите и икономическия напредък.

- 76% от гражданите на ЕС са съгласни, че иновациите и ИС вървят ръка за ръка и всъщност не могат да съществуват поотделно
- 69% са съгласни, че дружествата, които създават много ИС, допринасят за създаването на работни места и икономически растеж значително повече от останалите
- 67% от гражданите на ЕС са съгласни, че без защита на интелектуалната собственост ще настъпи икономически хаос

Това одобрение кара много голям брой европейци да осъждат нарушенията на ИС и по-специално закупуването на фалшифицирани стоки. Само малък брой граждани на ЕС изглежда считат това за допустимо.

- 84% от гражданите на ЕС, участвали в проучването, не са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти е допустимо, когато се отнася до луксозни продукти“
- 79% от гражданите на ЕС, участвали в проучването, не са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти е допустимо, когато оригиналният продукт не е наличен на мястото, където живеят“
- 74% от гражданите на ЕС, участвали в проучването, не са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти е допустимо, когато цената на оригиналния продукт е прекалено висока“
- 81% от гражданите на ЕС, участвали в проучването, са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти застрашава дружествата и работните места“
- 71% от гражданите на ЕС, участвали в проучването, са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти подпомага детския труд и незаконния трафик“

В действителност декларираното закупуване на фалшифицирани продукти и/или незаконното изтегляне е много слабо в рамките на участвалото в проучването европейско население: повече от девет от десет европейци твърдят, че не са закупували фалшифицирани продукти, нито са извършвали незаконно изтегляне през последните 12 месеца.

- 9% от участвалите в проучването граждани на ЕС заявяват, че умишлено са имали достъп/изтегляли или осъществявали стрийминг на незаконно съдържание от интернет през последните 12 месеца
- 4% от участвалите в проучването граждани на ЕС заявяват, че умишлено са закупували фалшифицирани продукти, а 6% заявяват, че са закупували фалшифицирани стоки в резултат на това, че са били подведени, през последните 12 месеца

Въпреки това демографските данни могат да бъдат интересен фактор в анализа на резултатите:

- Що се отнася до незаконното изтегляне и достъпа до защитено съдържание в интернет, особено важно влияние оказва възрастта: 26% от гражданите на възраст между 15 и 24 години са изтеглили или получили достъп до защитено с авторски права съдържание през последните 12 месеца. Този процент спада до 17% при 25 до 34 годишните, 9% при 35 до 44 годишните, 5% при 45 до 54 годишните и под 2% при лицата над 55 годишна възраст.
- При жените и мъжете са отчетени доста подобни потребителски навици що се отнася до фалшивите продукти, докато при незаконното изтегляне пропорцията при мъжете, които докладват подобно поведение през последните 12 месеца, е повече от два пъти по-висока от тази при жените (13% мъже спрямо 6% жени). Тази тенденция е валидна също при групата на лицата между 15 и 24 години, където пропорцията при мъжете, докладвали закупуване на фалшифицирани продукти, е близка до тази при жените (7% мъже спрямо 5% жени), докато делът на мъжете на възраст между 15 и 24 години, които са заявили, че умишлено са имали достъп, изтегляли са или са осъществявали стрийминг на незаконно съдържание от интернет, е с 10 пункта по-висок от този при жените от същата възрастова група (31% при мъжете спрямо 21% при жените).
- По подобен начин степента на образование изглежда не играе роля в доброволното закупуване на фалшифицирани продукти, докато в незаконното изтегляне/стрийминг и достъп оказва значително въздействие: 3% от европейците, които са приключили своето обучение преди навършване на 15 годишна възраст, заявяват, че незаконно са изтеглили или получили достъп до защитено с авторски права съдържание през последните 12 месеца. Тази пропорция достига до 6% при гражданите, приключили своето образование между 16 и 19 годишна възраст; до 10% при тези, приключили своето образование след 20 годишна възраст и 27% при гражданите, които все още учат. И накрая, съществуват разлики между държавите членки и според датата на присъединяване към Европейския съюз: 13% от гражданите на държавите членки, присъединили се към ЕС след 2004 г. заявяват, че са закупили фалшифицирани стоки през последните 12 месеца, докато в останалите 15 държави членки процентът е само една трета от тази цифра (4%). Тази разлика не важи за незаконното изтегляне или достъп, където разликите са минимални.

II – ОТВЪД ТЕОРЕТИЧНАТА ПОДКРЕПА НА ПРИНЦИПИТЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ СТОИ ПОСЛОЖНА И ПОНЯКОГА ПРОТИВОРЕЧИВА РЕАЛНОСТ

Констатациите на пръв поглед показват като цяло положително възприемане на ИС от теоретична гледна точка. Въпреки това те следва да бъдат сравнени с по-задълбочен субективен анализ.

Разбирането за ИС и свързаните с него понятия от страна на европейците далеч не е последователно и разкрива важни разлики между самостоятелно оцененото (субективното) разбиране и провереното (обективното) разбиране.

Съществува ясно противоречие и разлика между субективното разбиране, което европейците заявяват относно ИС, и обективното знание, което действително имат.

Три четвърти от европейците твърдят, че разбират термина „интелектуална собственост“ и свързаните с него термини, като например патенти, авторски права, търговски марки и др.

- 73% от участвалите в проучването граждани на ЕС твърдят, че разбират добре термина „интелектуална собственост“
- 85% от участвалите в проучването граждани на ЕС твърдят, че разбират добре термина „авторско право“
- 79% от участвалите в проучването граждани на ЕС твърдят, че разбират добре термина „патент“

Въпреки това показателите за обективно знание обрисуват различна картина — на едва 13% европейци, демонстриращи добри познания за значението на термина ИС, 51% показват умерени познания, а 37% — незадоволителни познания.

- 46% от участвалите в проучването граждани на ЕС знаят, че изразът „след определен период от време патентованите изобретения могат законно да бъдат копирани от всеки“ е правилен.
- 34% от участвалите в проучването граждани на ЕС знаят, че изразът „географските указания са данни, поставяни на продуктите, които сочат към производителя в случай на оплакване“ е неправилен.
- 44% от участвалите в проучването граждани на ЕС знаят, че изразът „дизайнът на даден продукт не може да бъде защитен, възможно е да се защитят единствено логото и продуктите наименования“, е неправилен.

В заключение европейците по-скоро са чували за ИС и основните термини, свързани с него, отколкото ги разбират наистина добре.

Вторият елемент, който следва да придаде нюанс на силното интелектуално одобрение на европейците към принципите на ИС, е наличието на определено ниво на толериране на идеята, че нарушенията на ИС биха могли да се считат за оправдани.

Значително малцинство от европейците (около една трета) гледат положително на фалшифицирането, като „интелигентен“ начин за съхраняване на покупателната способност, както и като на „израз на протест“ срещу големите привилегировани марки и небалансираната икономическа система.

Осъждано на етично ниво и оценявано като явление с много отрицателни последствия на макроикономическо ниво, фалшифицирането може да се възприема по-положително, ако е представено от индивидуална гледна точка и в светлината на личната полза.

- 34% от участвалите в проучването граждани на ЕС са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти позволява интелигентно потребление, чрез което можете да притежавате желаните предмети, като същевременно запазите своята покупателна способност“

- 38% от участвалите в проучването граждани на ЕС са съгласни с твърдението „купуването на фалшифицирани продукти е израз на протест и начин за противопоставяне на обусловен от икономиката пазар и големите привилегировани марки“

Това възприемане не е еднакво последователно сред нациите на ЕС. То бива по-слабо или по-силно изразено в зависимост от възрастта, професията и държавата на пребиваване на респондентите. Двете твърдения (купуването на фалшиви стоки като „израз на протест“ и/или „интелигентна покупка“) следват подобни модели:

- **Изглежда, че възрастта е важна променлива, която трябва да се разгледа, колкото по-млади са гражданите на ЕС, толкова по-голяма част от тях има вероятност да се съгласят с тези заявления.** 49% от гражданите на ЕС между 15 и 24 годишна възраст са съгласни, че закупуването на фалшиви стоки може да се счита за „израз на протест“, като тази стойност последователно намалява с възрастта: 44% сред 25 до 34 годишните, 38% сред 35 до 44 годишните, 35% сред 45 до 54 годишните, 34% сред 55 до 64 годишните и 32% от гражданите на възраст 65 години и повече. От своя страна, 52% от гражданите на ЕС между 15 и 24 годишна възраст са съгласни, че закупуването на фалшиви стоки позволява на потребителите да извършат „интелигентна покупка“; тази стойност също намалява последователно с възрастта: 39% от лицата на възраст между 25—34 години, 34% от тези на възраст между 35 и 44 години, 31% от тези на възраст между 45 и 54 години, 29% от тези на възраст между 55 до 64 години и 25% от гражданите на 65 години и повече.
- Възприятието също варира значително в зависимост от професията на респондентите. 50% от търсещите работа граждани на ЕС са съгласни, че купуването на фалшиви продукти може да се счита за „израз на протест“ спрямо средно 38% от гражданите на ЕС. Този резултат също е по-висок сред „ръководители и бригадири“ (46%), „упражняващи физически труд“ (44%), но преди всичко „студенти“ (50%, най-високото ниво на съгласие, измерено сред групите по професии)
- **По този въпрос степента на образование не повлиява на резултатите в линейна прогресия. Въпреки това може да се забележи, че гражданите, които са учили най-дълго (т.е. са приключили с обучението си след 20 годишна възраст), отчитат най-ниско равнище на съгласие (35% се съгласяват, че купуването на фалшиви продукти може да бъде израз на протест)**
- **Най-общо казано равнището на съгласие с двете заявления е значително по-високо в държавите членки, присъединили се към ЕС след 2004 г. (45% са съгласни с идеята, че купуването на имитираци продукти може да бъде израз на протест), отколкото в останалите държави членки (36% съгласни)**

Анализът на възприятията и нагласите на най-младото поколение европейци показва, че мненията на гражданите между 15 и 24 годишна възраст са най-толерантни що се отнася до фалшифицирането и незаконното изтегляне.

Отвъд горепосочените резултати най-младото поколение е особено склонно да счита, че незаконното изтегляне или достъп до защитено с авторски права съдържание е приемливо, макар и голяма част от тях да споделят общото съгласие с върховните принципи на ИС.

- 22% от европейците считат за приемливо незаконното изтегляне или достъп до защитено с авторско право съдържание, когато няма законна алтернатива в тяхната държава. Това е с 20 пункта по-високо сред гражданите на възраст между 15 и 24 години (42%)
- 42% от европейците считат за приемливо незаконното изтегляне или достъп до защитено с авторско право съдържание, когато това е за лична употреба. Този брой нараства с 15 пункта до 57% сред гражданите на възраст между 15 и 24 години

Анализът на въпросите, свързани с основните ползватели на ИС, може да даде обяснение на парадокса, описан по-горе.

На въпроса „Кой има най-голяма полза от защитата на ИС“ едва около една десета от европейците споменават „потребители като нас“, а много по-често посочват големи дружества и успешни артисти като основните ползватели на този набор от закони и тяхното прилагане.

Това може да илюстрира усещането, че ИС служи главно на интересите на елита и има склонността да демонстрира липса на разбиране или на несъгласие с идеята за стойността, която тя носи на европейските граждани като цяло.

Законосъобразно предлагане

Като част от този раздел специално беше акцентирано върху законосъобразното предлагане на достъп до типично защитено с авторски права съдържание (музика, филми, телевизионни предавания, книги, спортни събития на живо, снимки, вестници или видеоигри) в интернет.

Осведомеността на хората относно законосъобразното предлагане на изтегляне в голяма степен зависи от съдържанието. Тя е доста висока относно музика (65% от европейците знаят, че съществуват законосъобразно предлагане за изтегляне или стрийминг на музика в тяхната държава); повече от половината знаят това относно филми (56%), списания (55%), телевизионни сериали (51%) и книги (50%); по-малко от половината знаят относно видеоигри (46%), снимки (46%) и предаване на живо на спортни събития (44%).

Степента на осведоменост относно законосъобразното предлагане в интернет значително варира между държавите. Независимо какво е съдържанието за законосъобразно предлагане, системно най-осведомени са в северните страни (Дания, Швеция, Финландия), англосаксонските страни (Обединеното кралство, Ирландия), Белгия и Холандия. Обратно, осведомеността относно законосъобразното предлагане е най-ниска (то много по-ниска от средната за Европа) в Хърватия, България, Румъния, Полша, Малта и Италия. Съществува много по-висока осведоменост относно законосъобразното предлагане сред по-младите поколения, които са в най-голяма степен изложени на незаконно изтегляне. Каквото и съдържание да бъде тествано, осведомеността относно законосъобразното предлагане е с поне осем пункта по-висока сред по-младите поколения, отколкото средното за Европа:

- 83% от 15 до 24 годишните знаят, че съществува законосъобразно предлагане на музика онлайн
- Повече от две трети от 15 до 24 годишните са осведомени, че съществува законосъобразно предлагане на достъп до филми (67%) или телевизионни сериали (65%)

- Шест от десет респонденти твърдят, че знаят как могат да получат законен достъп до вестници (63%), снимки (62%) и книги (60%)
- Мнозинството от младото поколение знае как да получи законен достъп до видеоигри (55%) и излъчвания на живо на спортни събития (55%)

На качеството и разнообразието на това законосъобразно предлагане се гледа положително от европейците. Въпреки това съществува значително малцинство сред 15 до 24 годишните, около една трета, което счита незаконосъобразното предлагане за по-привлекателно:

- 55% от европейците споделят мнението, че „качеството на съдържанието, предлагано от законни услуги, е поне толкова добро, колкото това, което може да се намери по нелегални начини“ а 27% не са съгласни. При тези, които добре познават и двете предложения, т.е. по-младите поколения, съотношението е 63%-33% при 15 до 24 годишните и 61%-30% при 25 до 34 годишните. Следователно една трета от младите европейци считат, че незаконното съдържание е с по-добро качество
- Фактът, че законосъобразното предлагане е поне толкова разнообразно, колкото незаконното, се признава от 50% от европейците, а 30% не са съгласни с този факт. Съотношението е 55% на 39% при 15 до 24 годишните и 54% на 37% при 25 до 34 годишните. Почти четирима от десет млади европейци заявяват, че незаконното съдържание в интернет е по-разнообразно от законното такова
- 19% от европейците се питат дали даден уебсайт за изтегляне на музика или видеоклипове е законен, а 12% действително са проучили, за да разберат дали даден уебсайт за изтегляне е законен. Следва да се отбележи, че тези числа са доста по-високи за 15 до 24 годишните, като при тях 42% са се запитали дали даден сайт за изтегляне на музика или видео е законен или не, а 26% действително са проучили дали даденият уебсайт е законен или не.

Съществуването на законосъобразни предлагания и осведомеността за тях могат да окажат влияние върху действията свързани с незаконно изтегляне, тъй като 80% от европейците са съгласни с твърдението „когато съществува достъпна законна възможност, предпочитам да имам достъп до/изтеглям/осъществявам стрийминг на съдържание чрез разрешени платформи, а не незаконно“, като този процент е изцяло идентичен за гражданите между 15 и 24 годишна възраст.

